

Finnwatch ry
Suullinen lausunto

Kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman valmistelu; seminaari ja kuulemistilaisuus, Säätytalo 4.2.2016

Finnwatch kiittää mahdollisuudesta esittää näkemyksensä Suomen keskeisistä yrityksistä ja ihmisoikeuksia koskevista haasteista kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman valmisteluvaiheessa. Esitämme lausunnossamme suosituksemme toimintaohjelmaan sisällytettävistä konkreettisista tavoitteista.

Monikansallisilla yrityksillä on yhä enemmän valtaa ja niiden vaikutus ihmisten elämään on entistä suurempi. Tämä vaikutus on usein positiivinen mutta toisaalta esimerkiksi kansalaisjärjestöt ovat paljastaneet lukuisia tapauksia, joissa yritykset ovat syyllistyneet vakaviin ihmisoikeusloukkauksiin.

Viime hallituskaudella Suomessa laadittiin YK:n yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevien ohjaavien periaatteiden kansallinen toimeenpano-ohjelma (NAP) keskeisten yritys vastuukysymysten edistämiseksi. Näitä ovat esimerkiksi ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusvelvoitteen, raportoinnin ja oikeussuojamekanismien kehittäminen sekä valtio-omisteisten yritysten vastuullisuus. Uuden hallituksen tulee vahvistaa sitoumuksensa toimeenpano-ohjelman toteuttamiseen ja edelleenkehittämiseen, ja siksi on tärkeää, että yritys vastuuta käsitellään myös perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmassa.

Perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmassa on asetettava pitkän tähtäimen tavoitteeksi yrityksille säädettävä oikeudellisesti sitova ihmisoikeuksia koskeva huolellisuusvelvoite, joka tarkoittaa velvollisuutta ryhtyä toimenpiteisiin ihmisoikeusriskien identifiointiseksi sekä ihmisoikeusloukkausten ennaltaehkäisemiseksi ja niihin puuttumiseksi. Esimerkiksi YK:n alainen lapsen oikeuksien komitea on pitänyt valitettavana, ettei Suomessa kotipaikan omaavia yrityksiä ole kielletty käyttämästä lapsityövoimaa välittömästi eikä välillisesti, eikä lapsityövoimalla tuotettujen tuotteiden maahantuontia ja myyntiä ole rajoitettu.

Ihmisoikeuspohjaista riskianalyysiä tulee painottaa myös yritysten raportointivelvoitteeseen liittyvässä kansallisessa ohjeistuksessa ja lainsäädännössä.

Kaikkien Suomessa kotipaikkaansa pitävien yritysten vastuun toteutuminen tulee viime kädessä varmistaa siten, että ihmisoikeusloukkausten uhreilla olisi pääsy tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin erityisesti niissä tilanteissa, joissa suomalaiset yritykset syyllistyvät ihmisoikeusloukkauksiin ulkomailla. Ensisijaisesti Suomen tulee kehittää juridista oikeussuojaa tuomioistuimissa.

Yritysvastuukysymysten huomioiminen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmassa on tärkeää myös siksi, että ne liittyvät laajalaisesti useaan politiikan alaan ja jo käynnissä oleviin prosesseihin. Ihmisoikeusvaikutusten arvioimiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota esimerkiksi julkisissa hankinnoissa, valtio-omisteisten yritysten ohjauksessa, sekä julkisilla varoilla rahoitettavien yksityisen sektorin kehitysyhteistyöhankkeiden valinnassa ja valvonnassa.

Kiitos.